

FYODOR DOSTOYEVSKI

SUÇ VE
CEZA

Çeviri: SABRİ GÜRSES

FYODOR DOSTOYEVSKI
SUÇ VE
CEZA

Can Klasik

Suç ve Ceza, Fyodor Dostoyevski

Rusça aslından çeviren: Sabri Gürses

Prestupleniye i nakazaniye

© 2015, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2015

30. basım: Aralık 2022, İstanbul

Bu kitabın 30. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Faruk Duman

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Matsis Matbaa Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tevfikbey Mahallesi Dr. Ali Demir Caddesi No: 51 Giriş Depo Bölümü

Küçükçekmece-İstanbul

Sertifika No: 40421

ISBN 978-975-07-3890-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

FYODOR DOSTOYEVSKI
SUÇ VE
CEZA

ROMAN

Rusça aslından çeviren

Sabri Gürses

♥can

Fyodor Dostoyevski'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Budala, 1982

Amcanın Düşü, 1994

Tatsız Bir Olay, 2005

Beyaz Geceler, 2009

Karamazov Kardeşler, 2010

Öteki, 2010

Yeraltından Notlar, 2011

Yufka Yürek, 2011

Ölüler Evinden Notlar, 2012

İnsancıklar, 2014

Uysal Kız, 2020

Kumarbaz, 2021

Ev Sahibes, 2021

FYODOR MİHAYLOVİÇ DOSTOYEVSKİ, 1821'de Moskova'da doğdu. Petersburg Askerî Mühendislik Okulu'nu bitirdikten kısa bir süre sonra edebiyatla uğraşmak için askerlikten ayrıldı. İlk romanı *İnsancıklar* (1846), dönemin ünlü eleştirmeni Belinski'den büyük övgü aldı. Daha sonra devlet düzenini yıkmaya çalıştığı gerekçesiyle tutuklandı; ölüm cezası, Sibiry'a'da dört yıl ağır hapse ve dört yıl askerlik hizmetine çevrildi. Dergiler çıkardığı ve Avrupa'ya gittiği dönemde hayatında bir talihsizlik dizisi başladı, eşini, kardeşini kaybetti. Alacaklılarının tehditleri üzerine, bir yayıncıdan aldığı borçla Avrupa'ya kaçtı. *Suç ve Ceza*'yı (1866) yazmaya başladı ve onun için aldığı avansla Rusya'ya döndü. Önce *Kumarbaz* (1866) romanını yayımladı. Aynı yıl tamamladığı *Suç ve Ceza*, eleştirmenleri ve okurları hemen büyüledi. 1867'de asistanı Anna Snitkina'yla evlenerek yeniden yurtdışına çıktı; dört yıl Rusya'dan uzak kaldı. Alçaltıcı bir yoksulluk içinde geçen bu dönem boyunca ülkeden ülkeye dolaştı. Dostoyevski, bu ağır yaşam koşulları altında da sendelemeyerek ikinci başyapıtı *Budala*'yı (1869) yazdı. *Budala*'yı, 1870'te *Ebedî Koca*, 1872'de *Ecinniler*, 1875'te *Delikanlı* izledi. *Karamazov Kardeşler*'i (1879-1880) yazmaya başladığında, artık ülke çapında tanınan ünlü bir yazardı. 1881'de Petersburg'da ölen Dostoyevski, Batılı ülkelerin edebiyat ve düşün yaşamında önemli bir rol oynamış, özellikle varoluşçuluğun temel kaynaklarından biri sayılmıştır.

SABRİ GÜRSES, 1972'de İstanbul'da doğdu. 1989'da Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülü'nü aldı; aynı yıl Nişantaşı Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. 1991'de Milliyet Sanat Aşk Öyküleri Yarışması'nda Başarı Ödülü aldı. *Gereksinimler, Elde Edemeyişler ve İlerlemeler* (şiir, 1990); *Unutulmuş Ay Altında* (1992); *Boşvermişler: Bir Bilimkurgu Üçlemesi* (1995); *Sevişme* (1996); *Maceraperest Turan Sözlüğü* (2013) adlı kitapları yayımlandı. 1999 yılında İÜ Rus Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını İÜ Çeviribilim Bölümü'nde "Vladimir Nabokov'un Eugenie Onegin Çevirisi ve Türkçe Onegin Çevirileri" başlıklı teziyle yaptı. 2011 yılında Çeviri Derneği'nin Genç Soluk Ödülü'nü aldı. F.M. Dostoyevski, İ.S. Turgenyev, A.S. Puşkin, İvan Gonçarov, Mihail Bah-tin, Yuri Lotman, Sultan Galiyev, Andrey Bely, Yuri Oleşa, Mihail Bulgakov, Vladimir Nabokov, Saşa Sokolov, Vasili Grossman, Ilya Boya-şov, Andrey Bitov, Alisa Ganieva çevirileri bulunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Temmuz başında, aşırı sıcak bir vakitte, bir akşamüstü, genç bir adam S... Sokağı'ndaki bir kiracıdan kiraladığı odasından sokağa çıktı ve ağır ağır, kararsızlık çeker gibi, K... Köprüsü'ne doğru yola koyuldu.

Merdivenlerde ev sahibesiyle karşılaşmaktan ustaca kurtulmuştu. Küçük odası, beş katlı, yüksek bir binanın çatı katındaydı ve evden çok bir dolaba benziyordu. Bu odayı ona yemek ve hizmetçiyle birlikte kiralamış olan ev sahibesinin dairesi bir kat aşağıdaydı ve genç adam dışarı çıkarken, her seferinde, onun kapısı ardına kadar açık olan, merdiven boşluğuna bakan mutfağının yanından geçmek zorunda kalıyordu. Ve genç adam ne zaman oradan geçse, utanıp yüzünü buruşturmasına neden olan hastalıklı ve ürkek bir duyguya kapılıyordu. Ev sahibesine çok borcu vardı ve onunla karşılaşmaktan korkuyordu.

Aslında hiç de ürkek ve ezik biri değildi, hatta tam tersiydi; ama bir süredir hipokondriye¹ benzer, sinirli ve gergin bir ruh hali içindeydi. O kadar içine kapanmış ve

1. Kişinin sağlık durumu için aşırı kaygılanması şeklinde görülen, içe dönük bir sinir hastalığı. Hipokondriyaklar karamsar, tedirgin, üzgün olurlar. (Ç.N.)

herkesten uzaklaşmıştı ki, sadece ev sahibesiyle değil, herhangi biriyle karşılaşmaktan da korkuyordu. Yoksulluk ezmişti ama son zamanlarda bu sıkıntılı durum bile bunaltmıyordu onu. Zaruri işlerini tümünden bırakmıştı ve onlarla ilgilenmeyi istemiyordu. Herhangi bir ev sahibesinin ona karşı bir şeyler düşünmesinden de korkmuyordu aslında. Ama merdivenlerde durmak, en ufak ilgi duymadığı bu gündelik boşboğazlıklarla ilgili bütün saçmalıkları, kirayla ilgili sataşmaları, tehditleri, şikâyetleri dinlemek ve o arada sızılsamak, özür dilemek, yalan söylemek – hayır, en iyisi bir kedi gibi merdivenlerden süzülüp gitmek ve kimse görmesin diye savuşmaktı.

Fakat bu sefer alacaklısıyla karşılaşma korkusu sokağa çıktığında bile üzerindeydi.

“Hem bir işe kalkışmak istiyorum hem de ne biçim saçmalıklardan korkuyorum!” diye düşündü tuhaf bir gülümsemeyle. “Hımm... evet... her şey insanın elindedir ve o her şeyi sırf korkaklıktan kaçırır elinden... Bu apaçık bir şey artık... Acaba insanlar en çok neden korkar? En çok yeni bir adım atmaktan, yeni bir söz söylemekten korkarlar.. Fakat ben de çok fazla gevezelik ediyorum. Bu yüzden de bir şey yapmayı aşırı saçmalıyorum. Öyle ama şu da doğru: Hiçbir şey yapmadığım için saçmalıyorum. Bu son ay içinde saçmalamayı öğrendim, günlerce bir köşede yatıp düşünüp durdum... masal zamanlarını. Ama şimdi ne diye gidiyorum? *Bunu* yapabilecek miyim? *Bu* ciddi bir şey mi? Hiç de ciddi değil. Yani, fan-tezi uğruna kendi kendimi eğlendiriyorum; oyuncaklarla! Evet, ne yazık ki oyuncaklarla!”

Caddede korkunç bir sıcak vardı; çok boğucu bir hava, bir izdiham, dört bir yanda badanalar, iskeleler, kerpiçler, toz ve bir yazlık ev kiralama fırsatı bulamayan bütün Petersburgluların çok iyi tanıdığı o yaza özgü pis

kokulu vardı. Bütün bunlar bir anda sarstı delikanlının zaten bozuk olan sinirlerini. Özellikle şehrin bu kısmında çok sayıda bulunan meyhanelerden gelen dayanılmaz koku ve gündüz vakti sık sık yere yuvarlanan sarhoşlar, tiksiniç ve kederli bir renk katıyordu tabloya. Derin bir iğrenme duygusu bir anda kapladı genç adamın ince yüz hatlarını. Bu arada, çok yakışıklı biriydi; enfes, koyu kestane gözleri vardı, ortadan uzundu boyu, ince ve yapılıydı. Kısa süre sonra birden dalgınlaştı, doğrusunu söylemek gerekirse, biraz kendini kaybetmiş gibiydi ve çevresindekileri fark etmeden, fark etmek de istemeden yürüyordu. Arada bir şeyler mırıldanıyordu; kendi kendine konuşma fikrine alışmıştı arttı. Çok güçsüzleştiğini anlıyordu, düşünceleri ikide bir karışıyordu birbirine. İki gündür neredeyse hiçbir şey yememişti.

O kadar kötü giyinmişti ki, bir başkası hatta sıradan biri bile gündüz vakti bu kılıkla sokağa çıkmaya utanırdı. Fakat bu semt, giysiyle birilerini şaşırtmanın güç olduğu bir semtti. Sennaya'ya yakın olması, malum mekânların bolca bulunması ve en önemlisi de, Petersburg'un orta yerindeki cadde ve sokaklara sıkışmış bu atölye ve esnaf nüfusu çoğunlukla böyle kişilerden oluşmuş genel bir manzara sunduğu için, farklı giyimli biriyle karşılaşınca şaşırarak tuhaf olurdu. Ama genç adamın ruhunda öyle kindar bir küçümseme hali birikmişti ki, bütün o yeniyetme kibarlığına karşın, caddede eski püskü bir kıyafetle dolaşmaya pek aldırılmıyordu. Bazı tanıdıklarla ya da hoşlanmadığı eski dostlarıyla karşılaşmak başka bir durumdu... Buna rağmen, o sırada dev bir beygirin çektiği dev bir yük arabasının üzerinde kim bilir neden ve nereye götürülen bir sarhoş, eliyle birden onu göstererek var gücüyle, "Hey sen, Alman şapkalı!" diye bağırınca, genç adam aniden durdu ve hemen şapkasını eline aldı. Uzun,

yuvarlak, Zimmerman¹ şapkasıydı söz konusu olan ama yıpranmış, rengi atmış, delik ve lekelerle kaplanmıştı, şeridi yoktu ve bir köşesi yana yatmıştı. Ama delikanlının içini utanç değil, hatta ürkmeye benzer başka bir duygu kapladı.

“Biliyordum zaten,” diye mırıldandı utançla, “aklımdan da geçmişti! En fenası da bu oldu! İşte böyle bir aptallıkla, rezil bir ayrıntıyla her şey altüst olabilir. Evet, çok dikkat çekici bir şapka... Gülünç, bu yüzden de dikkat çekici... Yırtık pırtık giysime kesinlikle bir kasket lazım, gerekirse eski, börek gibi bir şey olsun ama bu saçmalık olmasın. Kimse takmıyor böylesini, bir kilometre öteden fark ederler, hatırlarlar... En önemlisi de, daha sonra hatırlarlar, o da delil olur. Burada bile olabildiğince dikkat çekmemek lazım... Ayrıntılar, ayrıntılar en önemli! İşte bu ayrıntılar mahveder hep her şeyi...”

Çok yürümemişti, hatta evin kapısından beri kaç adım attığını biliyordu: yaklaşık yedi yüz otuz. Bir seferinde, hayallere daldığı bir sırada saymıştı onları. Bu arada bu hayallerine kendisi de inanmıyor ama kendisini onların çirkin ve çekici cüretkârlığıyla kışkırtıyordu. Şimdi, bir ay sonra, artık farklı bir gözle bakıyordu bunlara; kendi çaresizliği, kararsızlığı hakkında sürdürdüğü bütün o takıntılı monologlara rağmen, o “çirkin” hayale bir girişim olarak bakmaya artık ister istemez alışmıştı, bu hayale hâlâ tam olarak inanmamış olsa bile. Hatta şimdi de *girişimi* için bir deney yapmaya gidiyordu ve attığı her adımda heyecan onu gitgide daha güçlü bir şekilde sarıyordu.

Bir duvarı kanala, diğer duvarı ... Caddesi'ne bakan cüsseli binanın karşısına buz gibi bir kalple ve gergin si-

1. Ünlü bir şapka mağazası. (Ç.N.)

nirlerle geldi. Bina küçük dairelerle doluydu ve içinde her tür üretici vardı: terziler, çilingirler, aşçılar, Almanlar, kendini satan genç kızlar, küçük memurlar ve diğerleri. Binanın iki kapısı ve iki avlusu gelip gidenlerle kaynıyordu. Üç ya da dört kapıcı çalışıyordu burada. Genç adam onların hiçbirisiyle karşılaşmadığı için çok memnundu ve şimdi sağdaki merdivenlere açılan kapıdan içeri belli etmeden süzülüyordu. Merdivenler karanlık, dar ve “kapkaraydı” ama o zaten bütün bunları biliyordu, öğrenmişti ve bu ortamdan hoşnuttu: Bu karanlıkta meraklı bir bakış bile tehlikesizdi. “Eğer şu anda bu kadar korkuyorsam, bu işin vakti gelinceye kadar gerçekten bir şey olursa ne olacak?” diye düşündü aniden, dördüncü kata varırken. O sırada yoluna bir evden mobilyaları taşıyan emekli asker hamallar çıktı. O dairede aile sahibi bir Alman’ın, bir memurun yaşadığını biliyordu önceden: “Alman taşınmıyor demek ki, öyleyse dördüncü katta, bu sahanlıkta ve bu katta bir süre için sadece kiralık dairede yaşayan ihtiyar kadın olacak. Bu iyi... her koşulda...” diye düşündü yine ve ihtiyar kadının zilini çaldı. Zil zayıf bir şekilde, sanki bakırdan değil de tenekeden yapılmış gibi çaldı. Böyle binaların bu tür küçük dairelerinde hep böyle ziller vardır. Bu küçük çingirak sesini unutmuştu çoktan ve şimdi bu özel çınlama ona ansızın bir şeyi hatırlatmış, açıkça göstermişti... Öyle bir irkildi ki, bu kez sınırları iyice bozuldu. Biraz sonra kapı bir parçacık aralandı: Kadın aralıktan belirgin bir güvensizlikle bakıyordu gelene ve karanlığın içinde ışıldayan gözleri görünüyordu sadece. Ama katta bir kalabalık olduğunu görünce cesaretlendi ve iyice açtı kapıyı. Genç adam eşikten içeri, arkasında duran küçücük mutfaktan bir paravanla ayrılmış karanlık hole girdi. İhtiyar kadın önünde sessizce duruyor ve merakla ona bakıyordu. Küçücük, sıska bir ihtiyardı bu; altmış yaşındaydı, dikkatli ve kötücül göz-

leri, küçük sivri bir burnu vardı ve başı açıktı. Düz, hafif ağarmış saçları yoğun bir şekilde yağlanmıştı. İnce ve uzun, bir tavuk ayağına benzeyen boynunda bir fanilanın ucu görünüyordu, omuzlarında da, sıcağa rağmen, yırtık pırtık ve sararmış bir *katsaveyka*¹ vardı. İhtiyarcık sürekli aksırıp öksürüyordu. Herhalde genç adam, kadına özel bir bakışla bakmıştı; çünkü kadının gözlerinde birdenbire o eski güvensizlik belirdi yine.

“Raskolnikov, öğrenciyim, bir ay önce gelmiştim,” diye mırıldandı genç adam hemen daha sevimli olması gerektiğini hatırlayıp biraz eğilerek.

“Hatırlıyorum azizim, çok iyi hatırlıyorum geldiğinizi,” dedi ihtiyarcık, soru dolu gözlerini delikanlının yüzünden ayırmadan.

“İşte öyle efendim... ben yine, aynı iş için...” diye devam etti ihtiyarın güvensizliğinden biraz çekinen ve şaşırarak Raskolnikov.

“Ama belki de hep böyledir, geçen sefer fark etmemişimdir,” diye düşündü tatsız bir duyguyla.

İhtiyar dalıp gitmiş gibi susuyordu, sonra kenara çekildi ve odaya açılan kapıyı göstererek misafirinin geçmesine izin verdi:

“Buyurun, azizim.”

Genç adamın girdiği sarı duvar kâğıdı kaplı, pencerelerinde sardunya ve muslin perdeler olan küçük oda o sırada içeri giren güneşle güçlü bir şekilde aydınlanmıştı. “O *zaman* da, herhalde böyle ışıldayacak güneş!” diye geçti Raskolnikov’un aklından ve odadaki her şeyi, olasılıkları hesaplamak ve mekânı ezberlemek üzere hızla gözden geçirdi. Ama odada özel hiçbir şey yoktu. Hepsi

1. (Rus.) Bele kadar uzanan, kürk kaplı yelek biçiminde bir kadın giysisi. (Ç.N.)

çok eskimiş ve sarı ahşaptan yapılmış mobilyalar, büyük, eğri bir ahşap sırtlığı olan bir divandan, divanın önünde duran oval biçimli yuvarlak masadan, pencerelerin arasında duran aynalı tuvalet masasından, duvara yaslanmış sandalyelerden ve sarı çerçeveli, kollarında kuşlar bulunan Alman beyefendileri tasvir eden iki-üç değersiz tablodan ibaretti, bütün mobilya buydu. Köşede, ufak bir ikonanın önünde bir lamba yanıyordu. Bunların hepsi temizdi: Mobilya da, yerler de pırıl pırıldı; her şey ışıldıyordu. “Lizaveta çalışmış,” diye düşündü genç adam. Bütün dairede bir tek toz bile bulmak imkânsızdı.

“Bu kötü ve yaşlı dullar hep böyle temiz oluyor,” diye düşünmeye devam etti Raskolnikov ve ihtiyarın yatağıyla bir komodinin durduğu ve bir kez daha bakamadığı ikinci küçücük odanın önündeki basma perdeye merakla sokuldu. Bütün daire bu iki odadan ibaretti.

“Ne istemiştiniz?” dedi odaya giren ve yine dosdoğru yüzüne bakmak için karşısına geçen ihtiyarcık sertçe.

“Rehin getirdim, buyrun efendim!” Ve cebinden eski, yassı, gümüş saati çıkardı. Arka kapağına bir yerküre tasvir edilmişti. Zinciri çelikti.

“Ama zaten önceki rehinin süresi doldu. Bir ay üç gün oldu.”

“Bir aylık faizi de getireceğim, sabredin.”

“İster sabrederim ister satarım eşyanızı, bu benim irademe kalmış bir şey, azizim.”

“Bu saat çok eder mi, Alyona İvanovna?”

“Boş yere geliyorsun azizim, emin ol hiçbir şey etmez. Geçen sefer getirdiğiniz yüzük için iki banknot verdim ama onun yenisini kuyumcudan bir buçuk rubleye almak mümkün.”

“Dört ruble verin, rehinden alacağım, baba yadigârı. Yakında para geçecek elime.”

“Bir buçuk ruble efendim ve faizi de peşin, eğer isterseniz efendim.”

“Bir buçuk ruble mi!” diye haykırdı genç adam.

“Siz bilirsiniz.” Ve ihtiyar saati ona geri uzattı. Genç adam saati aldı o kadar öfkelenmişti ki çıkıp gitmek istiyordu ama hemen kendine geldi, gidecek başka yer olmadığını ve zaten başka bir şey için geldiğini hatırladı.

“Verin!” dedi kabaca.

İhtiyar cebinden anahtarları çıkardı ve perdenin arkasındaki diğer odaya gitti. Odanın ortasında tek başına kalan genç adam merakla dinledi ve anlamaya çalıştı. Kadının komodini açtığı duyuluyordu. “Herhalde, üst çekmece,” diye düşündü. “Anlaşılan anahtarları sağ cebinde taşıyor... Hepsi birbirine bağlı, çelik halkada... Ve orada bir anahtar diğerlerinden büyük, ikinci, dişlisi olan tabii, komodinin değil... Anlaşılan, bir başka çekmece daha var ya da sandık... İşte bu ilginç. Sandıkta da böyle anahtarlar var... Fakat bütün bunlar alçakça...”

İhtiyar geri dönmüştü.

“İşte azizim: Bir rubleden bir ay için on kapık alınırsa, bir buçuk ruble için sizden on beş kapık alınır efendim. Daha önceki iki ruble için de sizden şimdiden yirmi kapık almam gerekiyor. Yani toplam otuz beş eder. Size şimdi saatiniz için toplam bir ruble on beş kapık vereceğim. Buyrun, alın efendim.”

“Nasıl! Şimdi bir ruble on beş kapık mi!”

“Kesinlikle öyle efendim.”

Genç adam tartışmaya kalkışmadı ve parayı aldı. İhtiyar kadına baktı ve gitmeden önce, sanki bir şey söylemek ya da yapmak istiyormuş ama bunun ne olduğunu sanki kendisi de hatırlamıyormuş gibi duraksadı.

“Alyona İvanovna, size belki birkaç gün içinde bir şey daha getireceğim... gümüş... güzel... bir tabaka... ahbabımdan alır almaz...” Utandı ve sustu.

Dostoyevski'nin Rusya'yı, Rus halkını gözlemleyerek içlerinden çekip çıkardığı Raskolnikov hem yazarın hem de edebiyat tarihinin en karanlık karakteridir. Yoksulluğunun güzel ve parlak bir hayat kurmasına izin vermeyeceğine inanan genç bir hukuk öğrencisinin, yaşlı tefeci kadını öldürüp parasını çalmayı planlamasıyla başlayan hikâyesi, Raskolnikov'un ikilemelerinden, iç çatışmalarından hareketle insanlığa sorduğu ahlaki ve felsefi sorularla edebiyatı başka bir boyuta taşımıştır.

Suç ve Ceza yayımlandığı 1866 tarihinden bu yana, modern insana yaklaşımıyla ve sorduğu can alıcı sorularla güncelliğini hiç kaybetmediği gibi, edebiyatın çitasını erişilmesi güç bir seviyeye yükseltmiştir. Dostoyevski'nin dehasını tüm yönleriyle yansıttığı roman, bir suçun psikolojik kayıdır aynı zamanda.

"Aşkı ilk defa yaşamak gibi, denizi ilk defa görmek gibi, Dostoyevski'yi keşfetmek de insanın hayatında önemli bir tarihtir."

JORGE LUIS BORGES

#dünyaklasikleri #rusklasikleri #raskolnikov #ahlakihesaplaşma #cinayet
#iyilikalgısı #hırsızlık

Kapak resmi: Nikolay Bogdanov-Belsky

canyayinlari.com | f | b | t canyayinlari

roman

ISBN: 978-975-07-3890-6

9 789750 738906